

**D. Marcvs Evangelista. Rodolphi Gvaltheri Tigurini in
Euangelium Iesu Christi secundum Marcum Homiliæ
CXXXIX.**

Gwalther, Rudolf

[S.l.], 1570

VD16 W 1048

Homilia CXVIII. Et edentibus ipsis, cùm accepisset Iesus panem, & benedixisset, fregit, deditq[ue] eis, & ait: Accipite, edite, hoc est corpus meu[m]. Et accepto poculo, cùm gratias egisset, dedit ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71833](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71833)

Et edentibus ipsis, cum accepisset Iesus panem, & benedixisset, fregit, deditque eis, & ait: Accipite, edite, hoc est corpus meum. Et accepto poculo, cum gratias egisset, dedit eis: & biberunt ex eo omnes. Et ait eis: Hic est sanguis meus, qui est novi testamenti, qui pro multis effunditur. Amen dico vobis, non bibam amplius de fructu uitis, usque ad diem illum, quo ipsum bibam novum in regno Dei. Et cum hymnum cecinissent, exierunt in montem oliuarum.

Argumentum
et usus presen-
tis loci.

Contra Faust.
lib. 19. cap. 13.

Institutionis
Cenae historia
ex omnibus col-
lecta.
Matth. 16.
Luc. 22.
1. Cor. 11.

Quid sit Cena
et quid in illa
nobis traditum

IN salutis ratione tradenda Deus iam inde ab ipsa mundi origine duo potissimum adhibuit, Verbum nimirum & Ceremonias sive Ritus externos, quos hodie Sacramenta vocant: & Verbo salutem nostram mysteria, et quod nostrum sit in his officium, dilucide exposuit: Sacramentum vero salutis promissiones obsecuravit, & eiusdem mysteria sensibus externis adumbravit, quod maius est nobis fidem exercendi ac nos ipsos in hac confirmandi occasio. Utroque igitur Christus Iesus quaeque voluit, qui nobis a Deo salutis auctor simul & doctor datus est. Nam verbum Dei ipse semel pro dicitur sedulo, & idem Apostolos instituit, quorum ministerio illud in orbe terrarum divulgaretur. Deinde veteris quidem Testamenti sacramenta, quae sanguine fere consistebant, sui sanguinis effusione abrogavit, in illorum vero locum alia instituit, vir rite (ut Augustinus ait) maior, utilitatem lora, aut faciora, numero pauciora, quorum idem usus est, et quae notum Testamentum gratia. De his nobis reconciliati mysterio melius conveniunt: Baptismum videlicet, & Cenam mysticam, quibus ille quidem nostrae ablutionis & regenerationis, adoptionis item in ecclesiam symbolum est, haec vero solennem mortis Christi commemorationem continet, quae & promissiones salutis nostrae designat, & nostri nos officij admonet. Cuius ut maior esset auctoritas, illam in Cena, quam cum his discipulis postremam habuit, instituisse voluit, ut unanimi consensu Evangelistae & Paulus testentur. Nobis autem prima eius institutio eo maiori diligentia consideranda est, quod Deum annuuntium saeculis horrenda iudiciorum suorum exempla edidisse constat in eos, qui suis huiusmodi mysteriis vel contemptum vel superstitiosae abusi sunt: & quod nostro saeculo rem hanc omnem contentiose doctrinationibus homines partim superstitiosi, partim turbulenti & ambitiosi obscurauerunt. Nec tamen, quia ab alijs proluxè explicata sunt, quaecumque in contentionem venerunt, ea duntaxat perfringent, quae ad simplicium institutionem & edificationem faciunt, & sine quorum cognitione Cena rite & digne percipi non potest. Quod ut commodius fiat, totam institutionis ipsius historiam, quam primo more Marcus succinctius descripsit, ex reliquis Evangelistis & Paulo sarcinavit, quae sic habet.

Vespere facto, ea nocte qua iradebatur Iesus, discubuit cum duodecim. Et resistentibus eis accepit Iesus panem, & cum benedixisset, fregit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite, edite, hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur, vel frangitur. Hoc facite in mei commemorationem. Similiter etiam cenatum esset, accepit poculum, & cum gratias egisset, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Et biberunt ex eo omnes. Et dixit eis: Hic est enim sanguis meus, qui est novi Testamenti (ut dicitur in Lucam & Paulum): Hoc poculum est novum Testamentum in meo sanguine, qui pro vobis & pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Quotiescunque hoc feceritis, facite in mei commemorationem. Amen dico vobis, non bibam amplius de fructu uitis, usque ad diem illum, quo ipsum bibam novum in regno Dei. Quotiescunque ergo de hoc pane ederitis, & de poculo hoc biberitis, mortem domini annuntiate, donec venerit. Haec totius historia summa est, in qua primo quid sit a Christo institutum videbimus. Deinde quo ritu ille usus sit, & quo nos hodie rite conveniat. Postremo quid nostrum sit in huius administratione & usu participatione officium.

Quoad primum, Cenae nomen vulgò obtrivuit, nimirum quod illam Christus respectivo tempore instituit, quando epulum paschale habebatur, in cuius locum successit. At non vulgare esse Cenam, ex Christi verbis colligitur, qui bis eandem sententiam reperit: Hoc facite in mei commemorationem. Item quod dicit: Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. Hic est sanguis meus, qui est novi Testamenti, &c. Ex quibus Cenae definitio vera & perfecta peti potest. Si dixerit: Cena est, &c.

sacra,
novum
nos aliq
symbol
omnium
collas,
stingui
rio m
efficere
nis cau
pro fac
est, fa
siones,
siamen
novati
Ecc d
quod p
dus me
fedus
interio
docebit
gnosce
eorum
quae si
tamen
gentes
eo exc
adopte
bus coi
ipsa in
dixim
corru
quid a
lutis.
ment
vixer
resan
guine
Cenae
& per
merit
assen
mitur
hoc bi
const
pende
ligit
demp
pollu
quicu

surrectionem pasci, aut Christum corporaliter sub panis & vini symbolis inueniri & realiter in corpore percipi contendunt. Omitto diabolicas exorcistarum, veneficorum & necromanticorum superstitiones, qui eucharistico pane ad suas artes illicitas abutuntur: eo quod illas aeterno silentio preloque quam verbis reprehendi vtilius est. Quid enim horum dixit Dominus? Num. Hoc facite in mensa diei resurgatis? Vel, Hoc facite, ut quotiescumq; mea praesentia vobis opus est, me in istis symbolis inuenire possitis? Certe nihil tale verba Christi sonant, qui simpliciter de Cena vsu & sine loquutione dixit: Hoc facite in mei commemorationem. Quid ergo inuat fines Cena alios constituere, qui praeter inanem opinionem nihil in sese habent, & praeterea rixis atq; contentionibus materiam suppeditant?

Hic est sanguis meus. Verba haec clara sunt & perspicua, ut nec declaratione aliqua opus habeant. Nam dicitur: Hoc est corpus meum, & c. Et verbum substantiuum est, propterea omni excludit, & veram atq; realem corporis & sanguinis praesentiam in Cena confirmat. Ad ista facilis est responsio, si quis mentem verborum Christi, & rem ipsam potius, de qua agitur, inspicere, quam literam pertinaciter & absq; ratione vrgere velit. Nam et nos Christi verba cognoscimus, sed eadem penitus inspicienda esse discimus, ne dum pro illis contendimus, rem ipsam amittamus. Conuenit autem aduersarijs nobiscum in eo, quod in praesenti de Sacramento agatur. Iohannes inferimus locutiones huius sacramentalis esse, & pro communi sacramentorum ratione exponi debere: quae est, ut cum sacramenta signo consentiant & re signata, propter unionem sine analogum propter unum, rei signatae nomen accipiant. Docent hoc infiniti loci, in quibus de sacramentis agitur. Circumciso fedus ipsum dicitur, & tamen de ijs, qui circumcisi erant, Deus conqueritur (ut verba dicitur ex Ieremia) quod fedus suum irritum fecerunt. Verum tamen sic dicitur, quia fedus est & praesentium ipsius signaculum erat. Sic paschale epulit transitus dicebatur, cum transiit olivam in Bethaniam facti esset commemoratio. Et sacrificia in lege peccata & peccatorum expiationem dicitur significare, quoniam ut multis demonstrari oporteat, cum scriptura dicat, sanguine taurorum & hircorum peccata expiari non posse. Propter typhum autem istud nomen accipiunt, quod in illis Christus significatur, qui nostra peccata in se transtulit, & (ut Paulus ait) pro nobis peccatum factus est, ut nos liberemur iustitia Dei per illum. Facit eodem, quod Paulus patres istud sacramentis nobiscum participasse, & in illis similiter ut nos baptizatos esse, & eundem cibum spirituales comedit, quae illi non nondum nata erat? Quod si ad noui Testamenti sacramenta transsumimus, idem in illis quae reperire licebit. Baptismum enim regenerationis & inuolutionis lauacrum dicitur, quod per regnum dicitur propter regenerationis & inuolutionis mysterium, vel ex eo patet, quod in multis baptizati nulla prob dolor, regenerationis & inuolutionis Christianae vestigia cernuntur. Nec tamen scripturam ideo mendacij accusamus, quae regenerationem & abluionem peccatorum baptismum tribuit, in quo illius mysterium adumbratur & obfiguratur. Haec cum ita sint, quae obiecto ratio obstat, quoniam Cena verba similiter interpretemur. Aut cum aliorum sacramentorum eadem sit ratio, quoniam argumentis Cenam ab hac exemptam esse probabimus? Ob, verba (inquis) perspicua, reuera & certa sunt, ut de illis dubitare homini Christiano nefas sit. Num vero magis perspicua & certa sunt illis? Hoc est fedus meum, circumdatur omnis mas: Est enim transitus Domini: Vltima est peccatum: Petra erat Christus, & c. Quod si illa sobrie & religiose interpretari licet, ne quid in fidei analogiam peccemus, quae religio est, in solis Cena verbis omnem interpretationem respuere?

Sed dicit quispiam, a literalis scripturae sensu non discedendum esse, nisi necessitas cogat, ne quid fidei principij contrarium statuamus. Admitto regulam, et necessitate nos cogi dico, ut verba Cena per tropum Metonymiae interpretemur, ne dum illis pertinaciter inhaeremus, fidei principia laboremus. De doctr. Chr. lib. 3. cap. 16.

De uerbis Cena. Hoc est corpus meum, & c.

Genes. 17.

Exod. 12. Leuit. 4. 5. & c. Hebr. 10.

2. Cor. 5. 4. Cor. 10.

Titi 3. Ephes. 5. 1. Pet. 3.

De doctr. Chr. lib. 3. cap. 16.

riam
ducant
addit
esse con
crucifixi
dunt, &
hibend
Ioann
fuit
hodie
mane.
Christi
ro tra
fuit di
cit, &
tionem
quam
sangu
Nec e
verba
manif
tas loc
E
tionis
ponant
incari
pro no
extra
plen
specta
expon
reper
Etans,
pition
preber
tram
negat.
paraci
de cor
Se
Illud
contin
erunt
non si
Christi
propr
statur
se ver
cus ip
ment

tiam veteris figurata est. Et mox exempli loco Christi verba ex Ioannis sexto adducit: Nisi manducaveritis (inquit) carnem filij hominis, & sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis: & addit, Oratio hec facinus vel flagitium videtur ubere: Figura est ergo, precipiens passioni Domini esse communicandum, & suaviter atque viriliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro eius crucifixa & vulnerata sit. Hæc omnia Augustini sunt, qua vt regulam dijudicandi scripturas tradunt, quam nemo sane mentis opinor, damnauerit, ita eandem in sacramentalibus locutionibus adhibendam esse, & iuxta hanc Cæna verba quoque exponi debere docet. Neque hic eos moramur, qui Ioannis sextum Cap. nihil ad Cenam pertinere clamant. Etsi enim illic nec Cenam instituerit Christus, nec etiam de illa ex professo differuit, ubi tamen de corporis sui manducatione loquitur, pro qua bodie contenditur, & cuius ergo aduersarij nostri Cænae verba absque omni tropo accipi debere clamant. Aut ergo ad Cenam pertinere fatebuntur que apud Ioannem de corporis sui manducatione Christus docet, aut in Cæna manducationem institutam esse dicent diuersam ab ea, que Ioannis sexto traditur. Si eadem est vering, manducatio, penes nos est huius certaminis victoria. Nam Christus discipulis suis verba ipsius iuxta litteram & rō p̄rōdi intelligentibus hoc omne spiritu confici dicit, & ipsos aliquid carnale aut corporeum imaginari prohibet. Quod si diuersam ab hac manducationem in Cæna institutam esse dicent, hanc non aliam, quam sacramentalem, ostendere poterunt, quam & ipsi agnoscimus. Quid ergo nobiscum litigant? Num quod vna cum pane & vino corpus et sanguinem Christi realiter vel corporaliter percipi negamus? Atqui hoc Christi verba non docent. Nec enim dicit: In vel cum vel sub hoc pane est corpus meum, &c. Sed, hoc est corpus meum. Quæ verba si frigide & absque omni tropo accipi debent, certe nec illorum sententia consistet, quæ tropum manifestum habet, quo continens pro contento sumitur, & contra. Quocumq; ergo sese vertant, figuratas locutiones agnoscere cogentur.

Et licet ista cordatis sufficere possint, tamen propter rudiores & infirmos, quos veteris superstitionis persuasio adhuc dubios tenet, rationes aliquas proferemus, que vt verba Cæna per tropum exponamus nos mouent, nisi ipsa fidei Christiane fundamenta conuellere libeat. Primò monet hoc finis incarnationis: Christi, qui non alius est, quam quod illum carnem assumere oportuit, vt haberet quod pro nobis offerret, & cuius merito nos redimeremur. Vnde ita argumentamur: Caro Christi nullum extra nostram redemptionis negotium usum habet in terris. At redemptio nostra in cruce facta est plenè & perfecte. Ergo nullus illius posthac in terris usus est: nimirum quoad corporale presentiam spectat. Minore Christi verbis probamus, qui iam moriturus dicit, Consummatu est. Que Paulus

Cæna uerba per Tropum exponi debent. 1. Finis incarnationis.

Hebr. 9.

Hebr. 10.

Rom. 8.

Ioan. 14. 16.

Secundo vt carnalem Christi in Cæna presentiam negemus, ipsa corporis Christi conditio monet. Illud enim verum corpus est, & corporis veri proprietates habet, inter quas precipua est, certo loco contineri, iuxta illud Augustini: Spacia locorum tolle corporibus, nusquam erunt, & quia nusquam erunt, nec erunt. Tolle ipsa corpora a qualitatibus corporum, non erit ubi sint, & ideo necesse est, vt non sint. At corpus illud Christi in caelos ascendit. Ergo nulla illius in terris stari debet presentia. Christum autem corpus verum ex Maria assumpsisse, et illud post resurrectione quoq; veri corporis propria retinuisse, locoq; certo contineri omnis scriptura & imprimis resurrectionis ipsius historia testatur, in qua locum illi assignant angeli, & ille sese videndum & palpandum discipulis exhibet, vt se vero corpore suo resurrectisse ostendat. Minorem verò articulo symboli Apostolici probamus, cui ipsa ascensionis Christi historia & totius scripture authoritas consentit. Neg, hic illorum commentum locum damus, qui caelos & dexteram Dei pro caelesti condicione Christi & diuina maiestatis

2. Corporis Christi conditio.

Ad Dardanum.

Marc. 16.

Luc. 24.

Act. 10.

confortio interpretantur, & illum mutata tantum conditione sua nunc etiam in terra corpore
quidem, sed tamen inuisibiliter, versari dicunt. Nam re voces istas interdum ita accipiunt
presenti tamen historica narratio conuenit rei visibiliter gestae, & Christus ipse se eo aduerti
scis, quo in nouissimo die suos omnes colligi oporteat. Vado (inquit) paraturus uobis locum. Et
Nunc ergo in caelis per fidem Christus quari debet, non in terris, quas illum reliquias scimus, &
miraculose (aiunt) Christus in caelis simul & in terris est, & corpore suo perinde ut diuinitate
impler. Audio. Sed quis obsecro nobis potestatem facit miracula fingendi, quorum scriptura nullam
meminit? Vel quis ineptiarum modus erit, si ab omnipotentia Dei argumentari licet, ubi uolunt
excat uoluntatis diuine testimonium? Eadem ratione plures mundos esse probauimus, & praeter
quod nostris sensibus apparet, elephantes uolare, restuantes cum ceruis cursu contendere, aquam
dere, terram circumferri, & infinita alia eius generis. Deus certe omnia que uoluit, fecit (ut in
mis legitur) non quacumq; potuit. Et ipse Christus ne miraculis & signis credamus monuit, & uel
fidem habeamus, qui nouissimis seculis illum in terris hinc inde monstratum fuisse, ut Cap.
uidimus.

Ioan. 14.
Philip. 3.

Psalm. 115.

3. Cœnæ ratio.

Tertio, ipsa Cœna ratio monet, ne corporalem in ea Christi presentiam statuamus. Primum enim
in hac non corporis, sed anima negotium agitur, qua cum spiritus sit, cibo etiam spirituali opor
bet, nec carne aut sanguine sustentari potest: sustentatur autem & seruatur uirtute Christi in
eis eius merito, quam in carne pro nobis sustinuit. Deinde commemorationis uel memoriae ergo in
sua est, qua Christum olim pro nobis mortuum & nouissimo die in nubibus caeli redituum reuol
mus. Vnde Paulus dicebat. Annuntiate mortem Domini, donec uenit. At quomodo hoc dicitur
cuiusset Apostolus, si illum iam corporaliter adesse credidisset? Nemo certe memoriam rei presen
& ob oculos uersantes instituit.

4. Verba poculi diuersimodo ponuntur.

Quarto qua de poculo dicuntur, tropum manifeste produnt. Marcus enim et Matthæus ea uer
ba sic enunciant. Hic est meus sanguis noui Testamenti, qui pro multis effunditur. Lucas uero
Paulus effectum potius & fructum sanguinis respicientes, aiunt: Hoc poculum est noui Testam
entis in meo sanguine. Vbi primò poculi uox, que pro uino sumitur. Metonymiam habet. Dicit
nouum Testamentum dicitur hic proponi, & tamen illud ipsum non in poculo, sed in Christi sanguine
monstratur, cuius symbolum in uino habemus. Quod si Cœnæ uerba adeò rigide iuxta litteram ac
pi debent, cur illa aliter Lucas & Paulus, quam alteri duo, annotarunt? Vt enim illorum memora
ipso esse dicimus, aut temeritate propria diuersas locutiones excogitauisset? Absit. Imò singulari De
consilium agnoscimus, quo ille nos monere uoluit, non licere inherendum esse, sed alius sacramenti
huius sacramenti mysteria. Et sanè, qui hæc omnia diligenti iudicio excusserint, mox uidebunt, quomodo
non absq; ratione eum uerborum Christi sensum amplecti, quem orthodoxi patres in eruditi illa
uoluntate secuti sunt, quorum aliqui panem & uinum symbolum corporis & sanguinis Christi, alii
ritu & alijs figuris dixerunt. Possem ex illorum libris testimonia infinita adducere, sed quia illorum
nostrorum legentibus illa passim occurrunt, ea in præseni breuitatis studio omittimus.

Symbola non sunt inania, licet corporalis presentia negetur.

Sed obijciunt hic nobis aduersarij. Ergo inania sunt symbola, si præter nudam significationem nihil continent, & ita Christus à Cœna excluditur. At nos uerunque à nobis fieri negamus. Symbola enim non idè inania dici poterunt, etsi rem ipsam, cuius symbola sunt, non re aliter includant. Præstant enim nihilominus id, cuius gratia instituta sunt. Et primò quidem sensibus obijciunt eorum nostræ redemptionis negotium, ut infra patebit, ubi de ritu Cœnæ dicitur. Deinde iustificacionem illi obijciunt, sicuti de Abrahami Circumcisione dixit Apostolus: & proinde fidem nostram suo modo confirmant, & in tentationibus consolationis argumenta suggerunt, ne de promissionibus Dei et redemptionis nostræ certitudine dubitemus, cuius sigilla nobis ob oculos uersantur. Christus uero ipse à Cœna adeò non excludimus, ut nisi ille præsens sit, eam nec Christi Cœnam, nec ad aliquid uerum esse doceamus. Ad est autem iuxta promissionem suam, cuius ipse optimus interpret est, quædam rituum suum nobis pollicetur, qui credentes animas atq; uiuificat, nosq; per fidem Christi & deorum ipsius omnium participes facit. Signis uero adeò non alligatus est Christus, ut nisi illum ipse reus in corde afferas, nihil hic reperiturus sis, quàm iudiciū, quod indignè māducantes manet, sicuti & alii

Rom. 4.

Ioan. 14. 16.

restatur
mus ad
casti. E
Tr
describ
Fuit er
suorum
Inter ip
expres
in sui
distrib
tione,
esse scie
sus, ut
primū
cer, hab
actio
nerunt
simplic
in hunc
re reli
bil hori
nam ad
saluten
habuer
non da
pauco
zand
ritus
men sa
fas sit
tra Co
sua pri
na De
melior
subuen
Et no
leam,
erame
morte
illi, se
dentio
ruific
nostra
excu
ro sim
dit, vi
inuen

restatur. Hinc veteres in celebratione Cœna dicebant: Sursum corda. Ecclesia respondente, Habemus ad Dominum. Quid & illud Augustini facit: Quid paras dentes & ventrem? crede & manduca.

Est hec quidem de prima nostræ tractationis parte dicta sint. Transeamus nunc ad alteram, qua Cœna ritus & ordo explicatur, quem Evangelista diligenter describit. Conuenit Dominus cum suis in certum locum, ubi epulum paschale cum ipsis perageret. Fuit ergo hic cœtus sacer, qualem Deus in Lege instituerat. In hoc de morte sua & illius merito, de quibus suorum officijs prolixè concionatus est, sicuti Ioannes docet, qui sermonem ipsius accuratè descripsit. Inter ista, peracto iam epulo paschali, accepit panem, gratias egit (quod benedicendi verbo Marcus expressit, nimirum Hebraica lingua vestigia secutus) & fractum discipulis accipere & edere iussit in sui commemorationem. Similiter poculo sumpto iterum gratias egit, & illud discipulis inter se distribuere, ut omnes ex illo bibant præcepit. Diligentius autem istud admonuit in poculi distributione, ut sacrilegè illorum audacia occurreret, quos nouissimo seculo calicis vsus laicis erepturos esse sciebat. Tandem omnibus ritè peractis hymnum canunt, & ita in montem olearum exiit Christus, ubi se caput iri sciebat. Docent ista, quos optimus Cœna ritus sit: is nimirum, quo & Christus primum vti voluit, & quem Apostoli ex ipsius institutione ecclesijs tradiderunt. Fuit ergo cœtus sacer, habebat in hoc concio, que Christi & salutis mysteria explicet, et deinde cum solenni gratiarum actione panem inter se mutuo fruantur, & poculum Domini distribuunt, qui in cœtum illum conuenerunt. Postremò gratias agant Deo, & ad quæuis ferenda sese illi spontè offerant, &c. Est ritus hic simplicissimus, & Christi auctoritate nititur, que sola nobis in omnibus iustificare debet. Peccant in hunc primò, qui ex Cœna publica priuatam faciunt, dum vel soli in templo epulantur spectante reliqua ecclesia, vel illam in ades priuatas deferunt, & morituris vtiatili loco propinquant. Nichil horum vel Christus instituit, vel ab Apostolis factitatum esse legimus. Deinde peccant, qui Cœnam absq; verbi prædicatione peragunt, adeoq; illam huic præseruunt, quasi vel ad Dei cultum vel ad salutem plus conferat, quam Verbum: cum tamen huius maiorem quam sacramentorum rationem habuerint Christus & Apostoli. Nam illum quidem frequenter prædicauisse legimus, eundem verò non baptizauisse Ioannes tradit, sed baptisimi administrationem discipulis commissi. Paulus item se paucos admodum baptizauisse scribit, & facti sui rationem affert, quòd illi Dominus non ad baptizandum, sed ad prædicandum miserit. Peccant præterea in Cœna administratione, qui nouos in illam ritus & notas ceremonias inferunt: ut qui domi crustulas rotundas parant, eas postea ad Dominum mensam accedentibus non sine murmure aut susurro in os inferunt, quasi illas manibus cõtingere nefas sit. Qui item, ne quid ex illis redundet vel supersit anxie cauent, & reliquias eiusmodi etiam extra Cœna vsum supersticiose venerantur. Item serè aurea & argentea vasa adhibent, quibus ecclesia primitiua aded caruit, ut Exuperiũ Episcopum hoc nomine Hieronymus cõmendet, quòd in Cœna Domini canistro vimineo & vitreo calice vsus sit. Videbant enim veteres auri & argenti vsum meliorem esse, quando illis pauperes aluntur, captiui redimuntur, & publicis ecclesijs necessitatibus subueniunt. Vidit hoc Satyricus poeta, qui non veritus est exclamare:

Dicite Pontifices, in sacris quid facit aurum?

Nempe hoc quod Veneri donata à virgine puppa.

Et notum est Ambrosij dictum verè aureum: Aurum habet ecclesia, non ut seruet, sed ut erogat. Item, Aurum sacramenta non quarunt, neque auro placent, qua auro noi emuntur. Ornatus sacramentorum redemptio captiuorum est. Et verè illa sunt vasa pretiosa, qua redimunt animas à morte. Ille verus thesaurus est Domini, qui operatur quòd sanguis eius operatus est, &c. At dicunt illi, se idè aurum adhibere, ut maiorem sacramentis auctoritatem concilient, & ad deuotionem ardentiorum animos spectantium excitent: quo argumento alia quoq; signa excusant, nobis verò rusticitatem exprobrant, imò ne à conuitijs quidem & scurrilibus disterijs abstinent, quibus sacra nostra proficiunt. Laudent autem illi institutum suum ut velint, nunquã tamen temeritatè suam excusare poterunt, qua Christi institutionem maxima ex parte euertunt atq; obscurant. Nostrã verò simplicitatem vnus Christi institutio abundè excusabit, & si rem ipsam expendamus, mox patebit, ritus hosce à Christo traditos plus auctoritatè conferre sacris symbolis, quam omnes hominum inuentiones, quibus illi vtuntur.

Cœna ritus & ordo.

10. 1. 4. 15. &c.

1. Corinth. 11.

Off. li. ca. 18.

Ritus Cene ple- **Est enim ritus hic plenus mysteriorum, quae & redemptionis nostra partes omnes adumbrat.** nus mysteriorum & nos nostri officij efficacissime admonent. Panis & vinum Christi pro nobis traditi symbola sunt, qui panis ille vita est caelo demissus, & potus saluberrimus, quo solo anime nostra pasce, recreari, & conseruari possunt ad vitam aeternam. Tuber Christus panem accipere, & ita seipsum nobis quoque omnibus donis suis ad se pertinere intelligunt. Fractio panis, Christi passionem & mortem representat, & dum singuli panem ipsi frangunt, se ex eorum numero esse fatentur, qui Christo mortem crucis fuerunt: id quod peccatorum confessioni mirifice seruit, & animum ad penitentiam excitat. Panem deinde manducamus, & ex poculo Domini bibimus, quo admonemur, nuda & in actu penitentiam non sufficere, nisi Christi fide vera amplectamur, ut ille in nobis, non in illo vivamus. Panem & poculum pij inter sese distribuunt: quod illis charitatis officium commendat, & de concordi- ne mutua eos admonet: ut se vni in Christo corpus esse intelligant, & sibi invicem officij mutua seruiant, quemadmodum in corporibus nostris membra facere videmus. Haec (inquam) & alia huius generis simplex hic Cena ritus continet, quem ex Christi institutione acceptum Apostoli oculis praediderunt. Sordet ille nonnullis, & proinde nouis ceremonijs eum obscurant. Sed reuoluerunt, ne dum Cena Dominica asseriores praecipue cenferi volunt, vix tenuia illius vestigia quaedam teneant. De Corinthijs certe Paulus magna cum grauitate pronuntiabat, illos non Dominum, sed suam propriam Cenam manducare: nec alia huius dicti tam grauis causa fuit, quam quod a Christi institutione recessissent, et nouos inuexissent ritus. Quid ergo de illis hodie dicemus, qui praecipue institutione Dominicae partes, Fractio panis nimirum & distributionem tollunt, simulq; mysterij hoc saluberrimum supersticiosi & conuentiosos opinionibus inuoluunt? Habent illi fortassis Cenam Petri aut alterius cuiusdam, quem sibi imitandum proponunt. At Christi Iesu Cenam non habebunt, nisi reliquis hominum adinventionibus primam eius institutionem sequantur, de qua hucusq; diximus.

Christus de morte sibi iam imminente admonet. Ceterum quia in Cena institutione mortem suam non modo praedicebat Christus, verum etiam iam nunc eius horam instare docet, cum ait: Amen dico vobis, non bibam amplius de fructu vine, donec bibam ipsum nouum in regno Dei. Quibus verbis hanc sibi in terris Cenam praefertam non restatur, & simul consolatione magna discipulorum mentes confirmat, dum noue vine in regno Dei meminit, cuius consortium ipsis quoq; pollicetur, sicuti Mattheus & Lucas annotarunt. Ceterum haec ad Cenam commendationem, & simul admonent, ut quoties illa a nobis celebratur, simul cogitemus Christum sua mortis merito regnum caelorum nobis acquisiuisse, in quo olim vera amplexus & beate immortalitatis neclare aeternum fruamur.

Quod nostrum in Cena officij Restat ut quod nostrum sit in Cena officium videamus. Est hoc annunciare mortem Domini, **Psalm. 69.** **Hosee 14.** **Heb. 13.** **Psal. 50.** **Proieci** enim (inquit Paulus) de hoc pane ederitis, & de hoc poculo biberitis, annuntiate mortem Domini, donec veniat. Ita verò exponitur, quod Christus de sui commemoratione dixit. Vnde poterit gratiarum actionem potissimum a nobis requiri, de qua superius quoq; dictum est. Haec verò sacrificium esse Deo longè gratissimum & quod vnum in nouo testamento nobis excoluendum restat, scriptura non vno loco docet, & veteres quoq; Hebraei testantur, quando sub aduentum Messiae omnia sacrificia cessatura dicunt, praeter Thodah, id est, laudem vel gratiarum actionem. At quia non a quois hominum Dominus praedicari vult, & hic simul fidei totius negotium agitur, magna caritate opus est, ne quid a nobis indignè & praeter decorum fiat. Nam qui indignè ad Domini mensam accedit, sibi ipsi iudicium manducat: & horribile est Iuda exemplum, qui etsi discipulorum oculis fallere, Christum tamen nec fallere potuit, nec illius iudicium subterfugere, quo ipseus perfractum vnum est. Preparatio ergo nobis est opus, quae in hoc potissimum consistit, ut homo seipsum probe acquirat exploret, priusquam Cena huic sese admisceat. Probationis autem regula est ipsa Cena institutio, imprimis quod de ipsius causa finali & vsu legitimo diximus. Examinemus ergo fidem nostram, praefessionem eius puram & illibatam teneamus, renunciemus superstitionibus, innocentiam conscientiae & charitati mutuae studeamus, quae eos omnino coniungi oportet, qui sub Christo capite vnum & eundem corporis membra facti sunt. Si qui ab hisce studijs alieni sunt, & tutius a Cena abstinere, quam ut sceleribus suis huius quoq; prophanationem coniungant.

Sunt tamen hic duo obseruanda. Primum, ne quis seipsum temere alterius iudicem constituat. Prober seipsum homo, inquit Paulus. Nec enim facile fieri potest, ut de alterius fide & conscientia iudicemus, eo quod nemo nouit que sint in homine, quam spiritus hominis, qui in ipso est. Et omnibus 1. Cor. 2. iudicibus turbas non leues obortas esse constat: ex temerarijs illis fidei dominatoribus, qui excommuni- seculis turbas non leues obortas esse constat: ex temerarijs illis fidei dominatoribus, qui excommuni- cationibus incautus & precipitantijs instigatis multorum fidem labefactarunt, & ecclesiarum pa- nicationibus incautus & precipitantijs instigatis multorum fidem labefactarunt, & ecclesiarum pa- nem euerterunt. Et hodie Anabaptistas hoc maxime seducit, quod aliorum potius vitam & mores, quam suam fidem & proprias conscientias, inspicunt. Alterum est, ne quem sua infirmitas & im- 1. Ioh. 6. perfectio absterreat. Ea enim est Christi mansuetudo, ut neminem ad se venientem reiciat, nec li- 1. Ioh. 4. 2. quum fumigans exinguat, aut calamus quassatum conterat. Consoletur hic nos prime Cene exem- plum, in qua discipulos accubuisse scimus, quos omnes non contemnendis vitijs laborauisse constat, quando & contentiosas de primatu disputaciones instigauerunt, & Christus de futuris periculis ipsos admonenti sese confidenter opponere ausi sunt: ut nunc de Petro abnegatore nihil dicamus. Ad sit modò ardens Christi amor, qui fidei scintillas intermori non patiarur, & qui torpentes ad peniten- tiam indefinenter excitet. Coniungamus huic preces assiduas, nec deerit nobis Christus Iesus, qui sue mortis merito nos pascet, & spiritu suo reget, ut huius vite curriculum feliciter emens, olim in celis ad ipsius mensam accubemus, & regni ipsius nunquam intermori turis delirijjs saturemur. Ipsi debetur benedictio, honor, gloria & potestas in aeternum. Amen.

HOMILIA CXIX.

Et dicit eis Iesus: Omnes offendimini in me nocte ista. Nam scriptum est: Percutiam pastorem, & oves dispergentur. Sed postquam surrexero precedam uos in Galilæa. Petrus autem dixit ei: Etsi omnes offendan- tur, at non ego. Et dicit ei Iesus: Amè dico tibi, hodie in nocte ista, prius quam bis cecinerit gallus, ter abnegabis me. At ille multò amplius dice- bat: Sime oportuerit tibi comori, haudquaquam abnegabo; Idem uerò etiam omnes dicebant.

Multa hucusq; Dominus & saluator noster, Iesus Christus, in vltima Cena cum discipulis egit, Argumentum eius prae- sentis loci. quibus et sua potentiam diuinam declarauit, et felicitatis aeternae, cuius ipse nobis auctor est, spem confirmauit. At quia idem non ignorabat, quam ingens periculum immineret, & quam graue scan- dalum passuri essent, modo noua tractatione ordiuit, qua illos instar fidei imperatoris de his omnibus di- ligenter admonet, simulq; consolationibus egregijs confirmat: ut istorum consideratione excitati praepa- rentur ad certamen, & quamuis se lapsos videant, hò tamen de Dei gratia desperent. Estq; locus hic multa consideratione dignissimus. Nã quae nostra semper futura sit in terris conditio docet, & quam merito nobis suspecta esse debeat nostrae carnis infirmitas, deniq; quibus armis nosmet ipsos ad crucis palestram praeparare debeamus, ne tentationibus superata fides nostra succubat. Quae omnia ut euidentius perspiciantur, primò Christi admonitionem videbimus, deinde ut illam discipuli exceperint. Admonitio Christi duabus partibus constat. Prima periculum praedicat, altera consolationem adhi- bet. De periculo sic loquitur: Omnes in me offendimini nocte ista. Loquitur autem de crucis scandalo, quod nimirum ipsius captiuitate & vinculis offensi ipsum turpiter deserturi, & quodammodo dese- tionem facturi essent. Et apud Lucam tanti mali auctor è dicitur nominat, Satanam nimirum, ut huius mentione ipsos ad vigilantiam & preces excitet, quando audiunt sibi luctandum esse, non cum carne & sanguine (ut Paulus ait) sed cum spiritalibus copijs principis tenebrarum, qui ut nostri interi- tus sitentissimus est, & nunquam non instar rugientis leonis obambulat querens quem deuoret: Ita singulari astutia insidias suas occultare, & sese in angelum lucis quoq; transformare potest. Quare ad Petrum conuersus, quem praeter alios hic peccatum esse sciebat, sub illius nomine reliquos omnes allo- quitur, dicens: Simon Simon, ecce Satan expetiuit vos, ut cribraret sicut triticum. Cribrandi verbo grauisimas tentaciones intelligit, quibus fidem ipsorum exagiturus sit, si qua ratione illos ad dese- tionem impellere queat. Et quo minus dubitent, scripturae veteris auctoritate admonitionem suam

Argumentum eius prae- sentis loci.

Christus scanda- lala praedicat.

Ephes. 6.

1. Pet. 5.

2. Corinth. ii.

